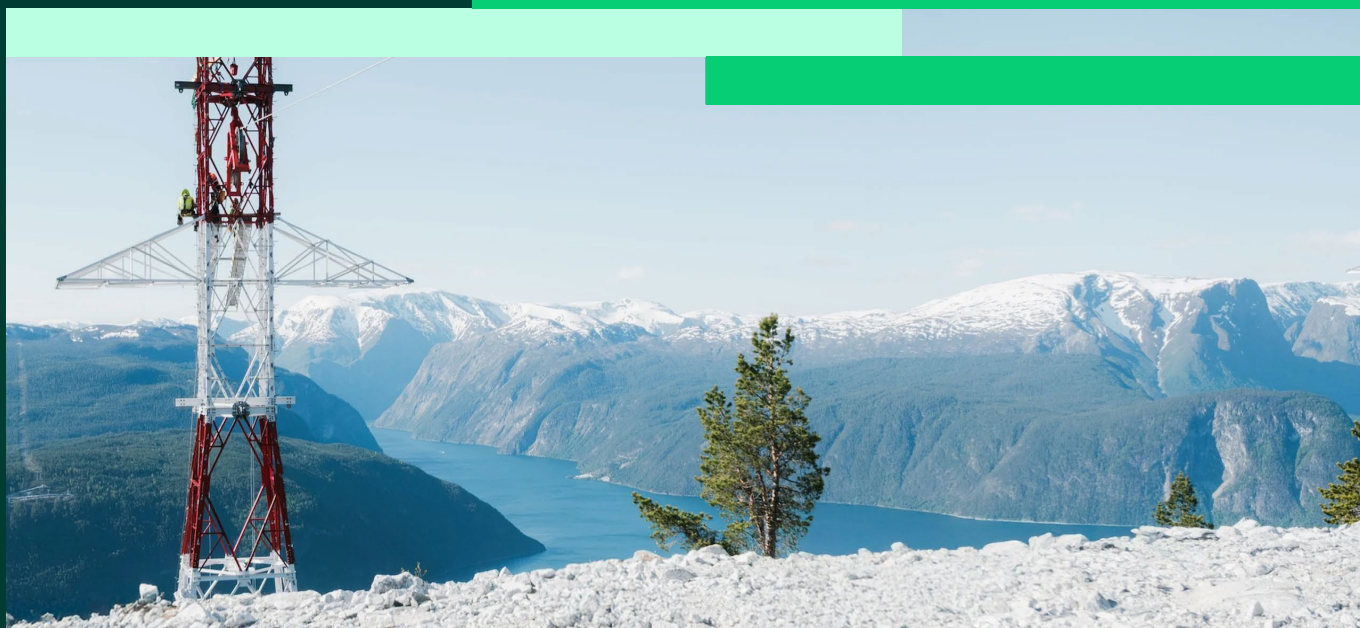

Beskrivelse av Statnetts complianceprogram

Innhold

Bakgrunn	2
Hva er compliance (etterlevelse)	2
Roller og ansvar knyttet til etterlevelse i Statnett	2
Complianceprogrammet	3
Hvorfor complianceprogram i Statnett	3
Statnetts complianceprogram	3
Delprogrammene	5
Etikk og forretningsadferd	5
Habilitet og interessekonflikter	5
Økonomisk kriminalitet	6
Tredjepartsintegritet	6
Programmets 11 elementer	8
Risikovurdering	8
Tone og handling fra toppen	8
Roller og ansvar	9
Styrende dokumenter	9
Opplæring	9
IDD (Integritetsundersøkelser) hos leverandører	10
Complianceovervåking	10
Varslingsordning	10
Compliancerapportering	11
Konsekvenskultur ved brudd	11
Kontinuerlig forbedring og revisjon av programmet	11
Årshjul for compliancefunksjonen	12

Bakgrunn

Hva er compliance (etterlevelse)

Med compliance menes etterlevelse av lover, forskrifter mv. som gjelder for Statnetts virksomhet samt etterlevelse av Statnetts interne styrende dokumenter.

Etterlevelse handler både om styrets, lederes og medarbeideres ansvar for overholdelse av lover og regler, men også om foretakets ansvar som eget rettssubjekt for etterlevelse knyttet til straffesanksjonerte handlinger.

Manglende etterlevelse kan medføre alvorlige konsekvenser som foretaksstraff, tap av tillit, skade på mennesker og miljø, samt redusert handlingsrom og svekket omdømme.

Risikoen for manglende etterlevelse (etterlevelsrisiko) er en av de operasjonelle risikoene i risikobildet til Statnett. Identifisering, vurdering og håndtering av risiko for manglende etterlevelse er en vesentlig del av virksomhetsstyringen.

Roller og ansvar knyttet til etterlevelse i Statnett

Beskrivelsene under av roller og ansvar knyttet til etterlevelse, er fastsatt i Statnetts styringsprinsipper og policy for risikostyring og internkontroll.

Det er styret som har det overordnede ansvaret for å påse at Statnett har etablert et rammeverk for å håndtere risiko for manglende etterlevelse.

Konsernsjefen har ansvaret for at det fastsettes konkrete krav til hvordan vesentlig risiko for manglende etterlevelse håndteres i praksis, ved å sikre at det etableres hensiktsmessige systemer, prosesser og kontroller.

Alle ledere eier etterlevelsrisikoen innenfor sitt ansvarsområde, er ansvarlig for å styre denne innenfor fastsatte rammer, og er ansvarlige for å etablere internkontroll tilpasset risiko og vesentlighet.

Alle medarbeidere har et selvstendig ansvar for å opptre i tråd med gjeldende lover, regler og Statnetts etiske retningslinjer i sitt daglige arbeid.

For etterlevelse av vesentlige særlover som treffer Statnett har Statnett etablert egne fagenheter som har et særskilt ansvar for å bistå ledere og ansatte med å sikre etterlevelse.

Compliancefunksjonen er en premissgiver for Statnetts systematiske arbeid med etterlevelse av vesentlige lover, regler og standarder. Funksjonen bistår og gir råd til ledelsen, styret og ansatte om systematikk i etterlevelsarbeidet. I tillegg, eier, driver og videreutvikler compliancefunksjonen "complianceprogrammet" som er beskrevet under.

Complianceprogrammet

Hvorfor complianceprogram i Statnett

Et complianceprogram er en kontinuerlig prosess som har til hensikt å styrke foretakets arbeid med *ansvarlig virksomhet, etisk forretningsatferd og forebygging av straffbare forhold*. Det retter seg hovedsakelig mot regelverk som har til hensikt å beskytte samfunnets interesser og er således et viktig virkemiddel for å ivareta integritet og opprettholde samfunnets tillit til organisasjonen. Et complianceprogram er et supplement til det løpende arbeidet med å sikre etterlevelse av vesentlig regulering av den operasjonelle virksomheten. Programmet favner derfor ikke om særlovgivning som ivaretas av egne fagenheter.

Begrepet "program" er et innarbeidet begrep som brukes både i næringslivet og av myndigheter, for å beskrive denne prosessen. Flere av de største norske virksomhetene har etablert complianceprogrammer med hensikt som beskrevet over, som anses som god praksis på området. Et complianceprogram skal virke risikobasert, det vil si at tiltakene i programmet skal baseres på hvor de største risikoene knyttet til etterlevelse innen etisk forretningsadferd er.

Complianceprogrammet i Statnett er utviklet for å sikre ansvarlig virksomhet og høy etisk standard og er et viktig verktøy for å styrke og bevare en sterk etisk forretningskultur der integritet står sentralt. For oss er dette en grunnleggende forutsetning for å oppnå våre strategiske mål.

Statnett er et statsforetak underlagt Energidepartementet og det stilles tydelige forventninger til statseide selskaper igjennom eierskapsmeldingen. Her fremsettes forventninger til at statseide selskaper er ledende i arbeidet med ansvarlig virksomhet, og det presiseres at:

*"Å være ledende i arbeidet med ansvarlig virksomhet innebærer å opptre etisk forsvarlig og følge til enhver tid beste praksis på området."*¹ Eierskapsmeldingen fremhever blant annet gode programmer som en forutsetning for forebygging av økonomisk kriminalitet, og understreker behovet for systematisk arbeid på dette området.

Videre kan Statnett som foretak ilegges foretaksstraff, typisk for lovbrudd begått for å fremme foretakets interesser, eller der foretaket har hatt eller kunne ha oppnådd en fordel ved lovbruddet. Foretaket kan også bli fradømt retten til å utøve virksomheten. Avgjørelse om og utmåling av straff vil blant annet bero på "om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget lovbruddet". Økokrim trekker også frem viktigheten av å ha på plass et forebyggende program, når de vurderer fastsettelse av foretaksstraff ved brudd på straffeloven.

Statnetts complianceprogram

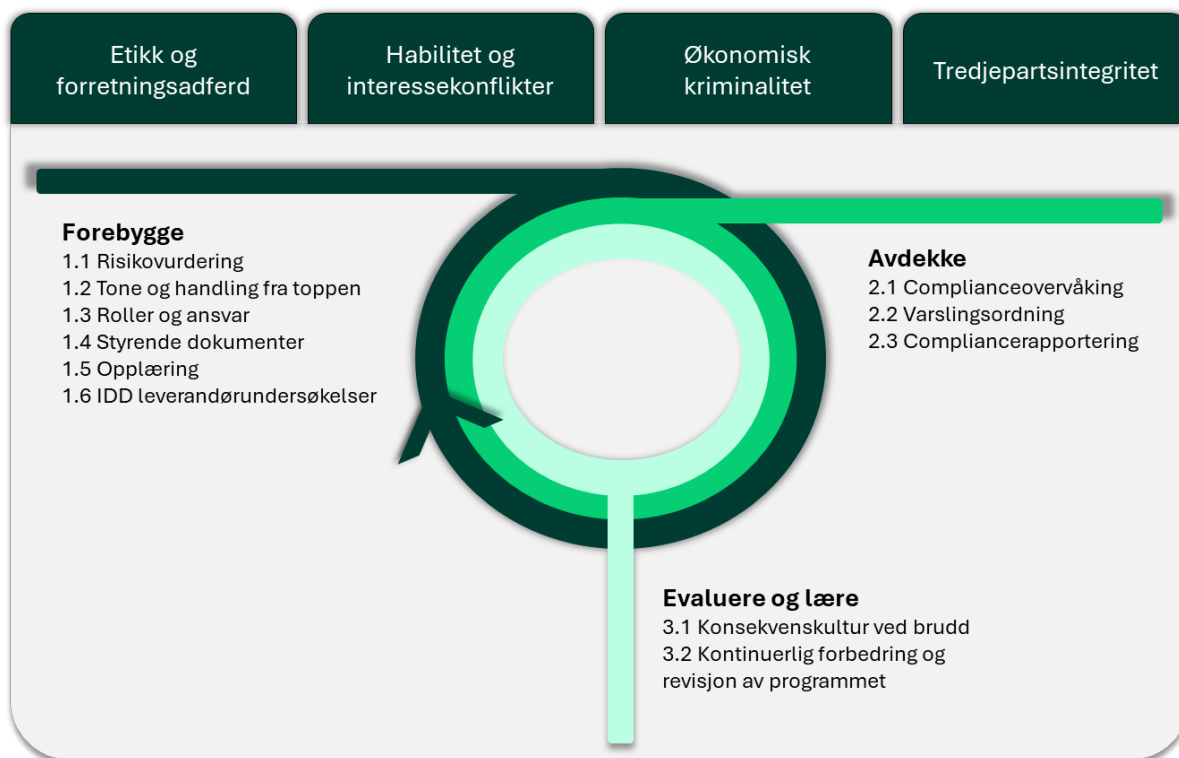
Det overordnede formålet med Statnetts Complianceprogram er å kontinuerlig identifisere eventuelle forbedringstiltak for å bidra til at Statnett opptre ansvarlig og i tråd med lovpålagte plikter, samfunnets forventninger om adferd eller forretningsetikk og god praksis.

For å oppnå formålet er Statnetts complianceprogram bygget opp av et sett systematiske virkemidler som skal styrke virksomhetens evne til å forebygge, avdekke og respondere på

¹ [Meld. St 6 \(2022–2023\)](#), s. 87

vesentlige brudd på etterlevelse, samt fremme en kultur for integritet og etisk adferd i organisasjonen.

Complianceprogrammet er basert på en risikobasert tilnærming som sikrer at arbeidet prioriteres der risikoen er størst. Programmet vil således sikre et effektivt etterlevelsesarbeid, og bidrar til Statnetts strategiske ambisjon om sikker og effektiv drift.

Figur 1: Statnetts complianceprogram

Complianceprogrammet er bygget opp av 11 elementer basert på god praksis. Vi jobber med disse elementene i fire delprogrammer som adresserer kjente materielle etterlevelsrisikoer, hvor hvert delprogram har som hensikt å styrke Statnetts arbeid med ansvarlig virksomhet, etisk forretningsadferd og forebygging av straffbare forhold innenfor de risikoene delprogrammet adresserer. Delprogrammene dekker ikke risikoområder hvor Statnett har sterke fagmiljøer som særskilt adresserer disse risikoene, som for personsikkerhet, bærekraft eller sikkerhet med konsekvens for kraftforsyningen.

Delprogrammene og hvert element utdypes i kapitlene under.

I delprogrammene samarbeider compliancefunksjonen med relevante enheter i linjen for å øke modenheten eller styrke de av elementene hvor det er identifisert svakheter. Dette medfører at linjen gjennom tiltakene og anbefalingene fra programmet får styrket sin interne kontroll der hvor programmet avdekker behov for dette.

Delprogrammene

Dette kapitlet utdyper bakgrunnen for de fire overnevnte delprogrammene.

Figur 2: Statnetts fire delprogrammer

Etikk og forretningsadferd

Systematisk arbeid med etikk og forretningsadferd utgjør grunnstenen i et complianceprogram. Det bygger opp under Statnetts ambisjon om å være en ansvarlig virksomhet og med høy etisk standard, noe som er grunnleggende forutsetning for å oppnå våre strategiske mål.

Det er også stadig økende forventninger fra samfunnet om etisk forretningsvirksomhet, og temaet har høy medieoppmerksomhet. Samfunnet er i utvikling, enkelte handlinger som tidligere ble ansett som gangbare er i dag ikke god kutyme, og har i enkelte tilfeller blitt straffbart.

Det er derfor naturlig at det generelle rammeverket innenfor arbeidet med etikk og forretningsadferd utgjør en sentral del av complianceprogrammet.

Habilitet og interessekonflikter

Habilitetsregler er relevante for Statnetts virksomhet.

Det følger av Statsforetaksloven at styremedlem eller administrerende direktør ikke må delta i behandling eller avgjørelser av spørsmål som har slik særlig betydning for ham selv eller nærstående at han må anses for å ha en framtrædende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

Videre følger det av forvaltningsloven, som Statnett er underlagt når vi tar beslutninger ved utøvelse av systemansvaret, at en offentlig tjenestemann er ugild (inhabil) når han selv eller nær relasjon er part i saken, eller har en sentral posisjon i et selskap som er part, eller det er andre særlige forhold som kan være egnet til å svekke hans upartiskhet (f.eks. saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller nærstående).

Temaet rundt manglende forståelse av habilitet og interessekonflikter har de senere år hatt høy aktualitet, og saker knyttet til dette får stor oppmerksomhet fra presse og medier.

Lovreguleringene, Statnetts ambisjon om å være en ansvarlig virksomhet og med høy etisk standard, samt oppmerksomheten rundt disse problemstillingene tilsier at Statnett bør ha et ekstra fokus på håndtering av habilitet og interessekonflikter. Tiltakene her vil bidra til å opprettholde tilliten til beslutningstakere og Statnett som foretak.

Problemstillingen er en naturlig del av et complianceprogram.

Økonomisk kriminalitet

Det følger av eierskapsmeldingen² at systematisk forebygging av økonomisk kriminalitet som korrupsjon og hvitvasking er en sentral del av arbeidet med ansvarlig virksomhet. Når det kommer til forebygging av korrupsjon, forventes et styreforankret antikorrupsjonsprogram som er i tråd med god praksis og tilpasset risikoen i egen virksomhet samt hos virksomhetens leverandører.

Korrupsjon er et område hvor foretaksstraff er særlig relevant, og et satsningsområde for Økokrim som har en egen antikorrupsjonsenhet og som har utarbeidet retningslinjer for fastsettelse av foretaksstraff i korrupsjonssaker³.

Statnett er i kraft av oppdrag og virksomhet en utsatt aktør for økonomisk kriminalitet.

Rollene som systemansvarlig, netteier og kraftsystemplanlegger medfører en iboende korrupsjonsrisiko; Statnett er en monopolist som forvalter et knapphetsgode. Videre er Statnett en premissleverandør i planleggingen av transmisjonsnettet. Konsekvensene av beslutninger virksomheten tar, har potensielt både positive og negative konsekvenser for innbyggere og bedrifter. Statnett er en stor innkjøper, offentlige anskaffelser fremheves i Økokrims trusselvurdering som et område som er særlig utsatt for korrupsjon.

I forhold til annen økonomisk kriminalitet besitter Statnett mye verdifullt materiell noe som øker sannsynligheten for tyveri, underslag og annet misbruk av Statnetts eiendeler.

Det er naturlig at korrupsjon spesielt, og økonomisk kriminalitet generelt, utgjør en sentral del av Statnetts complianceprogram.

Tredjepartsintegritet

Dette delprogrammet skiller seg fra de øvrige ved at det må benyttes andre virkemidler overfor tredjeparter en overfor egen virksomhet som vi kan styre direkte. Formålet er også her å beskytte samfunnets interesser og er således et viktig virkemiddel for å ivareta integritet og opprettholde samfunnets tillit til Statnett.

Det følger av eierskapsmeldingen at Statnett også skal arbeide systematisk for å forebygge økonomisk kriminalitet som korrupsjon og hvitvasking i leverandørkjeden.⁴

Økokrim trekker frem kontroll av kontraktsparter som et sentralt korrupsjonsforebyggende tiltak.⁵

² [Meld. St 6 \(2022–2023\)](#), s. 95

³ "Det er svært viktig at alle bedrifter, også de små og mellomstore, er seg bevisst ansvaret for å forebygge korrupsjon og annen økonomisk kriminalitet", Førstestatsadvokat i Økokrim Esben Kyhring

⁴ [Meld. St 6 \(2022–2023\)](#), s. 93

⁵ [27.05.2025+-+Høring+-+Forslag+til+retningslinjer+for+fastsettelse+av+foretaksstraff+i+internasjonale+korrupsjonssaker.pdf](#), s. 34

Russlands invasjon av Ukraina i 2022, med påfølgende vestlige sanksjoner, har gjort sanksjonsscreening av leverandører til en selvsagt del av ethvert complianceprogram.

Samfunnet forventer at foretak har grundig kunnskap om kontraktspartnerer, illustrert gjennom en rekke mediesaker de seneste årene. Sakene viser også at forventningene ikke bare knytter seg til juridiske grenser for hva som er lov, men også etiske normer.⁶

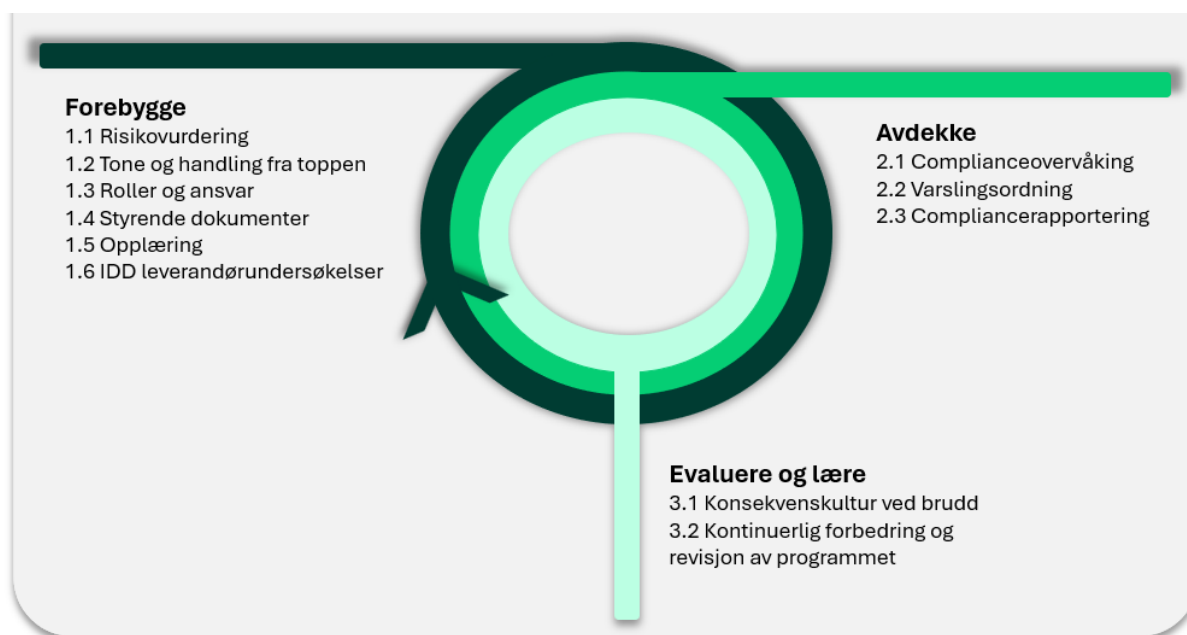
Statnett er en stor innkjøper i et presset nasjonalt og globalt leverandørmarked. Dette er risikodrivende innen temaer som korrupsjon, hvitvasking, sanksjoner og menneskerettigheter.

Regelverket knyttet til tredjepartsintegritet har utviklet seg mye de senere årene og er under kontinuerlig utvikling. Det er derfor et særskilt behov for å innarbeide en systematikk med tett oppfølging av dette området. Tredjepartsintegritet bør derfor inngå som en del av complianceprogrammet.

⁶ [Oljefondet kan ha sikret storgevinst ved å kjøpe seg inn i selskap som vedlikeholder Gaza-bombefly](#)

Programmets 11 elementer

De 11 elementene Complianceprogrammet er bygget opp av, beskriver hvordan vi jobber for å sikre etterlevelse innen de fire delprogrammene. Elementene utgjør en kontinuerlig prosess innfor forebygging, avdekking, evaluering og læring. Hvert enkelt element er beskrevet under, med målbildet for elementet i grønn boks. Målbildet er ment å være den tilstanden en moden virksomhet har.

Figur 3: De 11 elementene i Statnetts complianceprogram

Risikovurdering

Jevnlige risikovurderinger er basisen i et hvert complianceprogram og skal sikre en risikobasert tilnærming til arbeidet med etterlevelsrisiko. Risikovurderinger gjennomføres innenfor rammen av delprogrammene, og har til hensikt å identifisere sårbarheter og vurdere behov for tiltak på de ulike elementene i programmet. Det må legges en metodikk til grunn som sikrer at alle relevante risikoer blir vurdert.

Målbilde:

I Statnett gjøres det årlig risikovurdering innenfor hvert av delprogrammene, og resultatene skal reflekteres i aktivitetene og tiltakene som foreslås. Ressurser og prioriteringer skal allokere iht. funn fra risikovurderingene. Statnett har en moden metodikk for risikovurderinger knyttet til manglende etterlevelse.

Tone og handling fra toppen

Ledelsen i virksomheten setter standarden for forretningsetikk gjennom ord og handlinger. Tonen og handlinger fra toppen er derfor et vesentlig element i et complianceprogram, Ledere på alle

nivåer skal være gode rollemodeller. Uten støtte fra ledelsen vil ikke et program ha gjennomslagskraft i organisasjonen.

Målbilde:

Styret, konsernledelsen og Statnetts ledere for øvrig viser en reell, synlig forpliktelse til etisk forretningsadferd og etterlevelse, både igjennom holdningsskapende opptreden og en aktiv, støttende holdning til complianceprogrammet.

Det settes av tid og ressurser til årlige bevisstgjøringskampanjer, der Statnetts ledelse har en fremtredende rolle.

Roller og ansvar

Klart definerte roller med tydelig ansvar er en viktig del av styringen av risiko. Det skal være tydelig hvem som skal håndtere hvilke risikoer på hvilket nivå.

Målbilde:

Ansaret for styring og håndtering av relevante risikoer for manglende etterlevelse på alle nivåer er avklart, tydelig beskrevet og følges opp systematisk.

Styrende dokumenter

Tydelig krav og føringer gir klare rammer for hva medarbeidere på alle nivåer kan og skal gjøre, eller unngå, og gir dermed grunnlaget for å operasjonalisere etterlevelse i praksis. Retningslinjer må være kommunisert og være tilgjengelig på et sted medarbeidere kan gjenfinne dem, for at retningslinjene skal kunne etterleves. Retningslinjene må håndheves og det må verifiseres at medarbeiderne kjenner til disse.

Målbilde:

Etiske retningslinjer er utformet etter beste praksis, er kjent og etterleves av alle som er omfattet av dem. Underliggende policyer, instruksjoner og prosedyrer bygger på prinsippene i de etiske retningslinjene og utdyper disse der det er relevant. Alle styrende dokumenter er tydelig utformet, er lett tilgjengelig og etterleves i praksis. Metodikk for å designe, implementere og vedlikeholde retningslinjer på alle nivåer er implementert.

Opplæring

En sentral del av complianceprogram er regelmessig, risikobasert opplæring, det vil si generell opplæring for alle samt målrettet opplæring for utsatte funksjoner og grupper. Variasjon i formatet øker læringseffekten. Opplæringen skal være lett tilgjengelig og tilpasset de ansatte. Læring av hendelser skal være en del av opplæringen.

Målbilde:

Alle gjennomfører grunnleggende e-læringskurs i våre etiske retningslinjer ved ansettelse, og alle ansatte samt andre relevante grupper repeterer dette annethvert år. Tilpasset opplæring i hensiktsmessige formater gjennomføres med jevne mellomrom for enheter hvor det er identifisert høyere iboende risiko for brudd. Det gjennomføres jevnlig dilemmatrening for KL og styret.

IDD (Integritetsundersøkelser) hos leverandører

Virksomhetens risiko knyttet til tredjeparters forretningsetikk er en egen type etterlevelsrisiko, hvor man ikke har virkemidler direkte ovenfor tredjepartens ansatte på samme måte som i egen organisasjon. Man må derfor bruke andre virkemidler for å styre denne risikoen. Beste praksis er å gjennomføre leverandørundersøkelser hvor integritetsrisiko av leverandørene vurderes før og under samarbeidet. Formålet med slike undersøkelser er å sikre at Statnett gjennom leverandørkjeden ikke blir eksponert for korrupsjon, hvitvasking, sanksjonsbrudd, barnearbeid eller andre alvorlige etterlevelsbrudd.

Målbilde:

Rutine for leverandørundersøkelser i Statnett med tydelige roller og ansvar er utformet og implementert. Etablert en omforent forståelse av omfang og etiske standarder. Tiltak gjennomføres og følges opp. Funksjonelt støtteverktøy for gjennomlysning av leverandørkjeden er innarbeidet i anskaffelses- og leverandøroppfølgingsprosessene.

Complianceovervåking

Complianceovervåking har til hensikt å kontinuerlig følge opp etterlevelse av programmet, identifisere sårbarheter og sikre effektivitet i etterlevelsarbeidet. Dette innebærer interne kontroller, revisjoner og stikkprøver for å oppdage og forebygge brudd. Tilgang til relevante data og informasjon er en forutsetning for at en compliancefunksjon skal kunne utføre relevant overvåking.

Målbilde:

Compliancefunksjonen har etablert og implementert rutiner for complianceovervåking. Digitale verktøy som habilitetsregister, gaveregister, IDD-verktøy m.m. er implementert.

Varslingsordning

En varslingsordning er et verktøy som har til hensikt å gi medarbeidere og andre interessenter kanaler for å stille spørsmål og varsle om brudd på etterlevelse, og muliggjør anonymitet. Ansatte skal ha mulighet til å varsle uten risiko for represalier.

Målbilde:

Statnetts har tydelige kanaler for varslingsordning som er kjent, fungerer tilfredsstillende, har tillit og ivaretar vern av medarbeiderne.

Compliancerapportering

Compliancerapportering skal sikre at ledelsen og styret kjenner virksomhetens etterlevelsrisiko, slik at de kan påse at relevante tiltak blir igangsatt og sørge for tilstrekkelige og relevante ressurser innenfor etterlevelsesarbeidet.

Målbilde:

Compliancefunksjonen rapporterer periodisk til konsernledelsen og styret:

- Status for complianceprogrammet
- Vesentlige risikoer og hendelser
- Nøkkeltall og trender
- Tiltak og forbedringspunkter

Konsekvenskultur ved brudd

En tydelig og forutsigbar konsekvenskultur for brudd på etterlevelse understøtter etterlevelse av complianceprogrammet. Reaksjon ved brudd på etterlevelse skal være forutsigbar, konsekvent, rettferdig og dokumentert for alle stillingsnivåer, og følges opp basert på forholdsmessighet og likebehandlingsprinsippet. Belønning for positiv adferd synliggjør integritet i praksis og bidrar til en sterkere etterlevelseskultur.

Målbilde:

Tydelige, hensiktsmessige og forståelige regler for konsekvenser av etterlevelsbrudd er etablert og implementert, og følges opp basert på forholdsmessighet og likebehandlingsprinsippet.

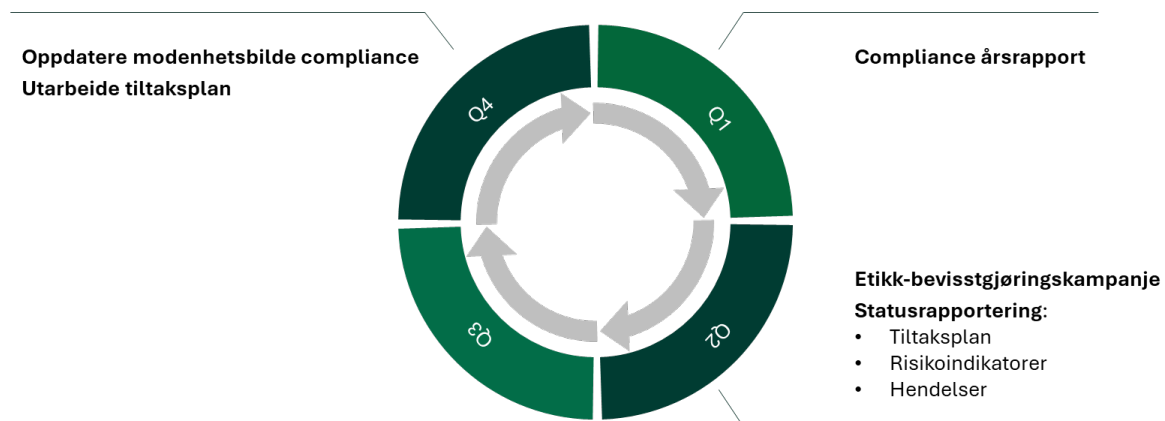
Kontinuerlig forbedring og revisjon av programmet

For å sikre at complianceprogrammet er velfungerende, må det evalueres og forbedres jevnlig og ved større hendelser, basert på erfaring, overordnede risikovurderinger, hendelser i egen og andres virksomhet, revisjoner samt utviklingen i regulatoriske krav, endringer i samfunnsnormer og utviklingen av ny teknologi.

Målbilde:

Det gjennomføres en helhetlig evaluering av Statnetts complianceprogram og delprogrammene basert på kriteriene ovenfor, med jevne mellomrom. Behov for vurdering av ekstern tredjepart skal vurderes. Det er implementert rutiner på å evaluere og oppdatere relevante deler av programmet ved interne eller eksterne hendelser som tilsier dette.

Årshjul for compliancefunksjonen

Figur 4: Årshjul for compliancefunksjonen

Compliancefunksjonen oppdaterer årlig modenhetsbildet innen etterlevelsesrisiko og utarbeider en tiltaksplan. Compliance årsrapport og tiltaksplan presenteres i KL.

Leder for compliancefunksjonen legger ved halvårsskiftet frem en statusrapport for konsernsjef.

I tråd med målbildet for kontinuerlig evaluering av programmet, gjennomføres det en helhetlig evaluering av programmet og rammeverket med jevne mellomrom.